

**LÍVIA FLACHBARTOVÁ:
Diogenovský kynizmus ako spôsob života**

Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015, 261 s.

V uplynulom akademickom roku vyšiel vo vydavateľstve Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity titul *Diogenovský kynizmus ako spôsob života* od autorky Lívie Flachbartovej. Meno tejto bádateľky nie je slovenskému odbornému publiku neznáme, keďže jej už vyšlo viacero vedeckých štúdií o kynizme a jeho mieste v súčasnom filozofickom myslení.¹

O odbornej kvalite recenzovaného titulu svedčí v prvom rade skutočnosť, že autorka študovala a viedla výskum u medzinárodne renomovaných výskumníkov v oblasti antického kynizmu nielen doma (Vladislav Suvák), ale aj v zahraničí (William Desmond). Domnievame sa, že práca v mnohých ohľadoch ponúka originálne závery. Autorkine podnetné úvahy nezostávajú len na dejinno-filologickej úrovni. Historický exkurz o antickom kynizme dopĺňajú systematickejšie filozofické úvahy, v ktorých formuluje stratégie riešenia súčasných problémov z oblasti praktickej etiky, pedagogiky a hermeneutiky. Autorka prekračuje limity historiografickej práce aj svojim východiskom, ktorým je kategoriálna výbava francúzskej postmodernity (Foucault) a tiež širšej kontinentálnej filozofickej tradície (Nietzsche, Husserl, Heidegger).²

Ďalej treba vyzdvihnúť celkovú štruktúru práce, jasne artikulované ciele a vedecké metódy, ktoré autorka využíva pri riešení hlavných problémov pertraktovaných v monografii. Samotnú prácu môžeme rozdeliť na päť hlavných tematických okruhov, ktorým zodpovedá aj členenie jednotlivých kapitol: (1) filologicko-historická analýza stavu zachovanej pramennej literatúry o Diogenovi zo Sinope;³ (2) definovanie antického kynizmu a jeho miesta v antickej spoločnosti zo širšej kultúrnej perspektívy;⁴ (3) posúdenie vzťahu racionality a iracionality v kynizme, platonizme a u ďalších sókratovcov (Xenofón) na pozadí kynicko-platonickej anekdotálnej tradície;⁵ (4) konceptuálna analýza pojmu „námahy“ (*ponos*) ako ústredného pojmu kynickej etiky a filozofie;⁶ (5) skúmanie kynického poňatia slobody ako ústredného motívu filozofickej praxe.⁷ Pri rozvíjaní týchto tém autorka obratne využíva najmodernejšie hermeneuticko-filologické metódy.

V prvej kapitole čitateľovi približuje kynické pramene v nasledujúcom poradí: *Životopisy slávnych filozofov* od Diogena Laertského, *Kynické listy*, *Reči Dióna z Prúsy*, Epiktétove *Rozpravy*, spisy Lúkiana zo Samosaty a rímskeho cisára Júliana. Napriek detailnému historickému skúmaniu autorka neupadá do ilúzie naivného historicizmu a hneď v úvode kapitoly upozorňuje na skutočnosť, že „historický Diogenés do veľkej miery splyva s tradíciou, ktorá okolo neho

¹ Pozri štúdie (Flachbartová 2011; 2014).

² Pozri bližšie s. 19-25, 204, 226 recenzovanej práce.

³ Tejto problematike je venovaná 1. kapitola s názvom *Pramene a rôzne obrazy Diogena* (s. 29-67).

⁴ Pozri 2. kapitolu *Antický kynizmus – škola alebo spôsob života?* (s. 68-94).

⁵ Túto tematiku autorka rozoberá v 3. kapitole *Diogenés ako „šalejúci Sókratés“* (*Σωκράτης μαινώμενος*), s. 95-160.

⁶ K tomuto výskumu pozri 4. kapitolu *PONOS ako etická práca na sebe samom* (s. 161-201).

⁷ Pozri 5. kapitolu *Kynická sloboda ako filozofická prax* (s. 202-218).

vyrástla“ (s. 33). Ide o veľmi dôležitý moment, ktorý nám umožňuje pochopiť, prečo Flachbartová zvolila titul „diogenovský kynizmus“, a nie jednoducho „Diogenov kynizmus“. Na druhej strane sa tým, že akcentuje potrebu hľadať v diogenovskej tradícii rozdiely a spoločné motívy, vyhýba hyperkritickému skepticizmu, ktorý by redukoval Diogena len na mýtus a legendu. Tradícia kynizmu je „ťažko uchopiteľná vzhľadom na to, že sa v rámci nej miešajú biografické prvky s fiktívnymi“ (s. 29).

V druhej kapitole autorka začína stopovať zdroje kynickej tradície tým, že dekonštruje obraz kynizmu ako klasickej gréckej filozofickej školy typu Akadémie a Lykeionu. Vyzdvihuje Diogenove neortodoxné pedagogické praktiky a za najistejšiu charakteristiku kynizmu považuje jeho „bytostne neteoretickú povahu“, ktorá ústila do absencie systematických náuk a pozitívne formulovaných cieľov filozofie, odmietania tradičnej výchovy a konvencií či do dôrazu na individualizmus a slobodu (s. 94).

Tretia kapitola tvorí oprávnenú najobjemnejšiu časť monografie. Ide o jedinú nám známu súčasnú komprehenzívnu prácu zaoberajúcu sa danou problematikou nielen v domácom, ale aj v zahraničnom akademickom prostredí.⁸ Autorka uvádza slávnu anekdotu o Diogenovi ako šalejúcom Sókratovi, na ktorej demonštruje racionalitu Diogenovej filozofickej praxe. Jej riešenie je podľa nás ukázkovým príkladom brilantnej historicko-filozofickej analýzy: najprv treba preskúmať, či je anekdota o Diogenovi ako šalejúcom Sókratovi udržateľná z historického hľadiska. Na to je potrebné zodpovedať ďalšie dve otázky: či označenie Diogena za šalejúceho Sókrata skutočne poukazuje na jadro filozofie tak, ako jej rozumie Diogenés, a či odkazuje na sókratovský charakter kynizmu a kynickú podobu sókratovskej filozofie (s. 96-97).

Autorka postupne dospieva k nasledovným záverom: Sinopčan sa mohol zdať šialencom len z „vonkajšej perspektívy“ (s. 128), „Diogenov kynizmus sa ukazuje ako autentické sókratovské hnutie s dôrazom na rozum a cvičenie (predovšetkým v zdržanlivosti), t. j. na presné protiklady základných charakteristík šialenstva v sókratovskej literatúre“ (s. 159-160). Šialenstvo sa podľa Platóna a Xenofonta vzťahuje na stav, keď človeku chýba rozum alebo zdržanlivosť, resp. sebaovládanie (s. 156).

V závere tejto kapitoly Flachbartová konštatuje, že „Diogenés je vo veciach rozumu a zdržanlivosti pravým sókratovcom, zdôrazňujúcim úlohu obidvoch (rozumu a zdržanlivosti) s omnoho naliehavejšou ráznosťou ako Sókratés“ (s. 158). Na otázku o historicosti predmetnej anekdoty tak autorka odpovedá negatívne, pretože označenie Diogena za šalejúceho Sókrata nedáva z historického hľadiska zmysel – Diogenove praktiky sa *prima facie* môžu javiť ako prejavy šialenstva, no v skutočnosti ide o prejavy racionálne zmýšľajúceho človeka, ktorý chce dosiahnuť sebestačnosť za akúkoľvek cenu. Ak Platón skutočne nazval Diogena šialencom, tak išlo z jeho strany podľa Flachbartovej len o „posmešok“ či „plytkú nadávku“ (s. 159).

Štvrtá kapitola sa delí na dve časti: prvá časť predstavuje historický exkurz do dejín pojmu „námahy“ (*ponos*) od Homéra až po sókratovcov Platóna, Xenofonta a Antisthena. Práve Antisthenés stotožnením dobra s námahou (s. 180) vydláždil cestu neskorším kynikom na čele s Diogenom. Flachbartová správne uvádza príklad mýtického Hérakla, do ktorého kynici zahalili svoje ideály sebazdokonaľovania a svojsky poňatého konania dobra pre ľudstvo (s. 199).

Piata kapitola je napriek svojej krátkosti zaujímavá najmä svojou analýzou kynických *par-*

---

⁸ Flachbartovej „sonda“ do diogenovského šialenstva vyšla tiež anglicky ako súčasť úzko profilovej kolektívnej monografie, editovanej Vladislavom Suvákom, *Antisthenica Cynica Socratica* (2014).

rhesiastických praktík ako jedinej novej cesty k individuálnej slobode. Kynizmus sa tak stáva „výrazom úsilia dostať svoj život do vlastných rúk, a to do najväčšej novej miery (s. 217).

V závere práce autorka poznamenáva, že motívy, ktoré v práci rozvíjala, „vytvárajú určitý rámec umožňujúci klásť ďalšie otázky, ktorým nebolo možné sa v rámci tejto práce bližšie venovať“, a vyjadruje potrebu podrobnejšieho skúmania v budúcnosti (s. 226). S autorkou musíme súhlasiť, pričom dodávame, že skutočne kvalitná vedecká práca má mať práve tú vlastnosť, že generuje nové otázky a problémy. Presne to Flachbartovej monografia spĺňa – jej plauzibilné závery a postrehy nemôžeme chápať ako finálne verdikty o povahe kynickej filozofie, ku ktorým už nemožno nič dodať. Časom sa môže ukázať, že jej východiská a metódy môžu viesť aj k iným záverom, než k akým dospela autorka. Nateraz však môžeme Flachbartovej práci adresovať len jediný nedostatok, ktorý je skôr kozmetickou chybou, rozhodne však nie závažnou chybou vedeckou alebo metodologickou.⁹

Titul *Diogenovský kynizmus ako spôsob života* nie je len novým a kvalitným prírastkom do našich knižníc, ale aj dôkazom toho, že súčasní profilujúci sa slovenskí bádatelia v oblasti antických štúdií majú potenciál nielen vyrovnávať sa svojim zahraničným kolegom, ale ich aj v mnohých aspektoch korigovať a dopĺňať.

Literatúra

- FLACHBARTOVÁ, L. (2011): Vzťah medzi kynizmom a cynizmom. *Filozofia*, 66 (6), 522-534.
FLACHBARTOVÁ, L. (2014): Kynické parrhesiastické praktiky. Diogenova performatívna múdrosť. *Filozofia*, 69 (10), 835-846.
SUVÁK, V. (ed.) (2014): *Antisthenica Cynica Socratica*. Praha: OIKOYMENH.

František Škvrnda
Katedra filozofie a dejín filozofie
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova 2
814 99 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: skvrnda1@uniba.sk

---

⁹ Ide o rôzne formálne chyby, ktoré môžu byť pre náročnejších čitateľov mierne rušivým elementom pri čítaní inak štylisticky elegantného textu. Autorka pozabudla opraviť niektoré „preklepy“ (s. 129, 147, 164, 166) a gramatické chyby (s. 147, 167), resp. dotiahnuť iné detaily, akými sú napr. nedokončená veta na s. 139 či absencia bibliografického údaju pri citácii anglického textu v podpoznámke č. 220 na s. 133.